

28.7.2021

" כמו אווז הבר שחולף בשמי הערב הוא טס בראש החץ לא נרתע מהמרחק"....

(עלי מוהר יוני רכטר)

קוֹנֵיט חוֹסֵן עֶרְכֵי, חֶבְרַתִי וְקֵהִילַתִי

החינוך החברתי קהילתי בבית הספר כמכלול ערכי בשנת תשפ"ב

רכזות יקרות, רכזים יקרים,

אנו בפתחה של שנת הלימודים תשפ"ב. בשנה זו, בעקבות משבר הקורונה המתמשך, צמצום פערים בתחום החברתי על ערוציו השונים יהווה עוגן מרכזי בתכנית העבודה השנתית.

ריינר מריה רקלי (מושרר אוסטרי) אמר "בואי נקדם בברכה השנה החדשה המלאה בדברים שאנחנו לא מכירים בכלל" אנו מייחלים לפתוח שנה חדשה ברגל ימין, עם שיר בלב ותחושת שליחות מפעמת.

בשנים האחרונות החברה הערבית סובלת מתופעת האילמות והפשיעה וממשיכה לגבות מחיר גבוהה המצב הזה מצריך עיסוק בנושא על מנת לחזק החוסן האישי והחברתי ויצירת סביבה של בטיחות ובטחון.

שנה חדשה ממתנה מעבר לפינה. נמשיך בתפקידנו כמובילי חינוך חברתי להביא את רוח הפדגוגיה החברתית אל מסדרונות בית הספר וגם אל המרחב הוירטואלי אם יהיה צורך בכך. נקדם פדגוגיה חברתית המזמנת שיח על אודות הקשר שבין היחיד והחברה וחיזוק הלכידות החברתית ומאפשרת בירור מושגים כמו אחריות קולקטיבית, וולונטריות וצדק חברתי. נקדם פיתוח וטיפוח של מיומנויות חברתיות ורגשיות (SEL) ונמשיג אותן כחלק מתהליכי העיבוד והרפלקציה שלאחר פעילות חברתית.

בפעילותו, החינוך החברתי-קהילתי מסייע למתבגרים לברר את זהותם האישית והחברתית, לבחון את סולם הערכים שלהם ואת יישומו במציאות ולחזק את תחושת השייכות לכיתה, לבית הספר, לחברה ולמדינה (חוזר מנכ"ל, 2009).

נמשיך ליצור סדר יום חברתי ערכי במוסד החינוכי מקרוב ומרחוק, בעבודה משותפת עם הצוות החינוכי הבית ספרי – צוות הניהול, יועצת בית הספר, הרכז הפדגוגי, המחנכים והמורים למקצועות הדעת השונים. המעשה החברתי השלם יושג רק באמצעות שיתופי פעולה בין כלל הגורמים בקהילת בית הספר.

נשמר את המתנות מתקופת הקורונה – למידה במרחבים פתוחים וגמישים, ההזדמנויות שמאפשר המרחב המקוון ושלל הכלים היצירתיים שפותחו בבתי החינוך, להמשך עשייה חינוכית פורייה ומוצלחת.

מתוך מסמך מיומנויות דמות הבוגר:

קבוצת מיומנויות אלה (המיומנויות הבין-אישיות) מתייחסת ליכולת של הפרט להבין את האחר, לזהות מצבים חברתיים ולהתנהג באופן המאפשר אינטראקציות מיטביות עם פרטים אחרים וקבוצות בהקשרים שונים. מיומנויות בין-אישיות מהוות רכיב מרכזי ביכולתם של ילדים וצעירים להבין הקשרים ומצבים חברתיים ולהשתלב בהם באופן מיטבי. **טיפוח מיומנויות בין-אישיות מעלה את הרווחה הנפשית של תלמידים, מיטיב עם מערכות היחסים שלהם עם מורים, משפחה וחברים (Pollard and Lee, 2003).**

במסמך שלפניכם, דגשים לפתיחת שנה וליצירת שגרות וסדירויות עבודה.

בתי הספר הקהילתיים משנים את העדשה דרכה מוגדרות בעיות הקהילה, ואת הדרך בה המשאבים משולבים ומועברים לתוכה. הם משנים את הדרך, בה בתי הספר והקהילה מתקשרים ביניהם, ואת הדרך בה ילדים ומשפחות מקבלים גישה לטווח רחב יותר של הזדמנויות ותמיכה. (2013, Potapchuk).

תוכנית אתגרים ובית ספר כעוגן בקהילה: בחברה הערבית, בית הספר זוכה לאמון רב מצד ההורים והתלמידים. בהיותו תשתית ארגונית, פיזית וחינוכית ממוסדת, טמון בבית הספר פוטנציאל להרחבת העשייה החינוכית ולמיקודה בחוויה השכונתית-קהילתית – ביצירת רצפים חינוכיים ביחס לתכניות, לגילאים, למרחבי למידה ועשייה, להתנסויות, לשותפויות וכיו"ב. מינוף היכולות והידע של בית הספר לטובת מעגלים רחבים של אוכלוסיות בעיר וייצוב בית הספר כמוקד קהילתי רוחש פעילות, בהתאמה לצורכי הקהילה הבית ספרית וזו הסובבת אותה, מבטאים את התפיסה של בית הספר כעוגן בקהילה. (מתוך הקול קורא לתוכנית אתגרים בחברה הערבית)

בזכות תוכנית אתגרים בחברה הערבית נפתחו בתי ספר כעוגן בקהילה כמעט בכל הישובים הערביים שמהווים בסיס לקהילתיות שהחינוך החברתי הבית ספר מעודד ועלינו לנצל את בתי הספר הפתוחים אחרי הצהריים לקיים פעילות ותוכניות לחיזוק מנהיגות הנוער והשייכות לקהילה וליצירת קהילה בית ספרית מעורבת ואחראית גם בתקופת הקורונה שהשתית הנ"ל מזמנת פעילויות רבות במרחב הווירטואלי.

מנהל בית הספר ורכז החינוך חברתי קהילתי שהם חלק מהשולחן העגול הישובי יכולים לבחור תוכניות מתאימות לתלמידיהם, לקהילה הסובבת בית הספר בשיתוף פעולה עם הרשות המקומית שרואה את החינוך בצורה רחבה וזה ייתן האפשרות לכל התלמידים לשיתוף פעולה בחיי הקהילה בנוסף לרכז בית ספר כעוגן שמלווה את התלמידים במהלך הפעילויות אחרי הצהריים. (קישור לאתר אגף חברה ונוער חברה ערבית) <https://edu.gov.il/noar/minhal/departments/the-arabic-community/Pages/about.aspx>

חלום ההצלחה

- בית ספר הפותח את שעריו לשכונה ולקהילה ומהווה מוקד קהילתי תוסס ומגוון בשעות אחר הצהריים ובחופשות לכל המשפחה.
- רכז שמועסק דרך תוכנית אתגרים שנמצא בבית הספר אחרי הצהריים שבונה תוכנית מותאמת עם הנהלת בית הספר ויחידת הנוער לבית הספר והקהילה
- דיאלוג בין תחומי רחב וקבוע בהובלה משותפת של כל הגורמים
- שירותים עירוניים מונגשים בתוך כתלי בית הספר
- הנהגת הורים יוזמות ופעילה למען בית הספר והקהילה
- שיפור האקלים הבית ספרי והקהילתי על פי מדדים אובייקטיביים

ערכים ועקרונות פעולה

שיטתיות	משימתיות	מחברות	קומה ערכית יוצרת משמעות
רב תחומיות איתור סוגיות וחדשנות	השפעה על מדיניות חינוך חברתי ברצף החינוכי	חיזוק הקהילתיות	מכוונות לאנשים - בעלי תפקידים מורים ותלמידים
מרחבים פתוחים וגמישים רלוונטיות מרחב דיגיטלי חברתי- ערכי	הסדרה של תהליכי עבודה - שגרות עבודה עם הצוות החינוכי וצוות הניהול	קידום מפגשים בין תרבותיים	מכוונות לערכים - בניית חזון חברתי קהילתי ברוח "חוק החינוך הממלכתי" ומסמך דמות הבוגר
דיאלוג ושיתוף כלל באי בית הספר וגורמי קהילה	ביסוס סדירויות ותשתיות - שעת חברה אקלים בית ספרי	קידום רשתות של אחריות משותפת	מכוונות לקבוצה החברתית
אג'יליות (זמינות) יכולת התאמה לשיגרה ולחירום מתן מענה לצורך חברתי משתנה	מכוונות לתוצאות: תמונה חינוכית מיצב אקלים נתונים בית ספריים בתחומים החברתיים ערכיים	ניהול שותפויות עם עמותות וארגונים,	סולידריות ואחריות חברתית

(מבוסס על מודל קהילה מטיבה ג'וינט ישראל אשלים)

עוגנים בעבודת הרכז החברתי ערכי קהילתי

1. **אורח חיים בית ספרי:** שיבוץ שעות מחנך בכל אחת מהכיתות, שיוקדשו לתוכנית הליבה ולעיסוק בנושאים אקטואליים במיוחד תופעת האלימות בחברה הערבית. (נוסיף קישור לחומרים להפעלות בחברה הערבית)
2. **עיצוב דמותו של המחנך כמנחה:** הנחיית המורה לדינמיקה של שעת המחנך, קידום תפיסה והטמעה של תפקיד לכל תלמיד ושמירה על רצף חינוכי ערכי.
3. **שמירה על סדר יום ערכי באורח החיים הבית ספרי ועיסוק באקטואליה:** על פי לוח השנה ועל פי גורמים מזמנים. לשימושכם מגוון החומרים שמציע מינהל חברה ונוער, אגף תכנים ותוכניות. היו בקשר עם הממונה על החינוך החברתי במחוז ועם המדריך החברתי והתעדכנו.

4. **שעת חינוך:** המשך תהליך הטמעה של **המאגר הלאומי לשעות חינוך** (**נוסף קישור למאגר בשפה הערבית**) שפיתח אגף תכנים ותוכניות והחינוך חברתי. על הרכז להטמיע ולהפיץ תכנים וערכות למחנכים השנה נתמקד בהכנת חומרים בשפה הערבית והעברת הכשרות והשתלמויות למחנכים.

5. **קיום מפגשים בין מגזרים:** כחלק מהתוכנית לקידום סובלנות, למניעת גזענות ולחיזוק הלכידות החברתית, הרכז יקדם מפגשים בין מגזרים שונים במערכת החינוך לצוותי חינוך ולתלמידים.

6. **שמירה על חברת תלמידים פעילה ויוזמת:** בניית לו"ז למפגשים עם מנחה מועצת התלמידים ועם תלמידי מועצת התלמידים הבית ספרית. יצירת מסגרת קבועה למפגשים של נציגי תלמידים וצוות הניהול וקיום תהליכי היוועצות לקידום שותפות התלמידים בחיי בית הספר.

7. **שיתוף פעולה עם מורים ממקצועות הדעת:** שילוב למידה חברתית ודיסציפלינרית וביורור ערכי בסוגיות בחומר הנלמד, התייחסות לממדי ה-SEL ולפיתוח מיומנויות חברתיות ורגשיות.

8. **שותפויות עם גורמים בקהילה:**

- תכנון שילובם של תומכי ההוראה המשולבים במערך החברתי קהילתי – ש"ש, סטודנטים,

- עבודה עם עמותות וארגונים שפועלים במרחב החברתי אגפי חינוך, מחלקות נוער מתנסי"ם תנועות וארגוני נוער ברמה רשותית

9. **הכלה והשתלבות:** יש לדאוג להתאמת תוכנית העבודה החברתית לתלמידים שלהם מוגבלויות, בהתאם לעקרונות הכללה וההשתלבות, ולהגיע לכל תלמיד.

אוכלוסיות ייחודיות

בכל שכבת גיל, יש לעסוק בצורך חברתי ערכי הנוגע להתפתחות זהותו של התלמיד.

כיתה ז': זהות אישית מעברים, כניסה לחטיבת ביניים, גיבוש כיתה, משפחה, גיל ההתבגרות

כיתה ח': זהות קבוצתית וקהילתית – שורשים, קשר בין דורי

כיתה ט': זהות תרבותית ערבית ואזרחית ישראלית

כיתה י': מחויבות חברתית ואזרחית

• **"להיות אזרח" (نحو المواطنة - اللغة العربية להיות אזרח בערבית)** – הכנת תוכנית

שנתית לקראת קבלת תעודת זהות

התכנית להתפתחות אישית ומעורבות חברתית - מאורף מסמך היערכות

כיתה י"א: לחיות במדינה ישראל כמדינה יהודית דמוקרטית ע"פ מגילת העצמאות

טוהר הבחינות: שמירה על טוהר הבחינות בכלל ועל ניהולן התקין של בחינות הבגרות

النزاهة في الامتحانات טוהר הבחינות שמירה על טוהר בחינות בערבית

כיתה י"ב: לקראת אחריות אזרחית ומעורבות חברתית

- המשך הכנה לקריירה ומעורבות חברתית מכיתה י"א ומכיתה לחיים .

של"ח וידיעת הארץ ופעילות חוץ בית ספרית – אגף חברה ערבית ובשיתוף אגף של"ח יעבירו הנחיות בנוגע לקיום פעילות חוץ בית ספרית, טיולים מסעות ופעילות מקוונת מותאמת. צופי בתי הספר הערביים - הינה מסגרת חינוכית ותיקה הפועלת בתוך בתי הספר בחברה הערבית ונמצאת ברוב חטיבות הביניים המסגרת הזו מושתתת על ממדי החינוך הבלתי פורמאלי ופועלת לפניהם, מורה הצופים פועל בהלימה אחת עם רכז החינוך חברתי ויהיה אחד מצוות החינוך החברתי בבית הספר .

חידונים ותחרויות וכתובה יצירתית

חידוני מהלך חיוו של הנביא מוחמד ותחרויות הנואם הצעיר , קירות מדברים ופסטיבל הסרטים החברתי – במהלך השנה יפורסמו מסגרות הפעולה ללימוד והשתתפות בחידונים והתחרויות . כמו כן נעודד כתיבה יצירתית של התלמידים

זיכרון השואה: עיסוק בהקניית ערכים הומניסטיים הנוגעים למערכות יחסים בין בני אדם בחברה. הקניית ידע וכלים להתמודדות עם לקחי השואה במטרה לחנך לערכים אנושיים וליצור יחד מציאות חדשה שבה התלמידים ירגישו מוגנים, אהובים ומוערכים. [קיימת ערכה לתלמידים בחינוך העל יסודי בחברה הערבית](#) [חقيبة أدوات للطلاب في المرحلة فوق الابتدائية في المجتمع العربي](#) הכוללת מגוון פעילויות ומערכי שיעור המחזקים את החינוך לערכים בהתייחסות לשואה ובאמפתיה רגשית והומניסטית.

מכינה לחיים – לקראת תשפ"ב נחזק את תכנית מכינה לחיים בכיתות יא' יב' מתוך תפיסה שעלינו לצייד את בוגרי מערכת החינוך בידע, במיומנויות ובערכים טרם צאתם לחיים בוגרים ועצמאים. התכנית עוסקת במגוון נושאים, ביניהם הכוון לשירות משמעותי, בניית חוסן, חינוך פיננסי, קבלת החלטות ועוד.

בברכת המשך חופשה נעימה ופורייה והתארגנות מוצלחת לשנת לימודים חברתית וערכית.

"משהו בכך יאמר לך המשך בדרכך" ...

בברכה

ג'אל ספדי	שוש שפיגל	עלי הייכל
מנהל אגף חברה ונוער	ממונה ארצית חינוך חברתי קהילתי	ממונה ארצי חינוך חברתי קהילתי
חברה ערבית	אגף חינוך חברתי קהילתי	חברה ערבית

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער
אגף חברה ערבית

העתקים:

מר חגי גרוס, מנהל מינהל חברה ונוער
מר עבדאללה חטיב, מנהל אגף בכיר חינוך לערבים
מנהלי מחוזות
הנהלת מינהל חברה ונוער
מר איתן טימן, מנהל אגף רשויות מקומיות
מר אלי שיש, מנהל אגף של"ח וידיעת הארץ
גב' רות קנולר, מנהלת אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות
מטה אגף חח"ק
גב' יעל נזרי, ממונה חינוך חברתי ארצי
גב' דורית בר חי, ממונה הכנה לצה"ל וצעירים בגיל גיוס
ממונות חינוך חברתי קהילתי במחוזות
ממוני חינוך חברתי ברשתות
מר עומר עספור ממונה של"ח חברה ערבית
גב' תהילה עמאר ממונה ארצית חינוך חברתי אתגרים חברה ערבית
מר גסאן שמא, מנהל מרכז ההדרכה חברה ערבית
גב' אמירה חאין אחראית על צופי בתי הספר חברה ערבית
גב' רונית דניאל, מדריכה ארצית חינוך חברתי

רח' גלביע 5, בניין לב העסקים, נצרת עילית 17000 * טלפון: 0733939629 * פקס: 0733939645

אתר המשרד: <http://edu.gov.il> * אתר המינהל: <http://noar.education.gov.il>

דף המשרד: <https://www.facebook.com/edu.gov.il> * דף המינהל: <https://www.facebook.com/edu.noar>

